

امنیت اخلاقی در سپهر اندیشه مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

یوسف ترابی*

چکیده

از جمله اصطلاحات جدیدی که در خانواده واژگان امنیتی طی دهه اخیر شایان توجه به نظر می‌رسد، اصطلاح «امنیت اخلاقی» ابداعی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی است. بررسی محقق حاکی از این واقعیت است که در ادبیات امنیت‌پژوهانه مکاتب غربی، این واژه تعریف روشنی ندارد، اما این واژه، دارای بار معناشناختی نوینی در حوزه مطالعات امنیتی به ویژه، امنیت اجتماعی و انسانی است؛ امنیتی که ابعاد فرهنگی، هنجاری، ارزش‌ها، اخلاق، کرامت و شرافت انسانی، حجب و حیا و شرم را که در ارتباط نزدیکی با سبک زندگی می‌باشد، شامل می‌گردد. نوشتار حاضر پویشی علمی به منظور تبیین معناشناسانه «امنیت اخلاقی» از منظر آیت‌الله خامنه‌ای می‌باشد. کارکردهای اخلاق، مؤلفه‌های امنیت اخلاقی و شاخص‌های آن از جمله مواردی است که در این مقاله بررسی می‌شود.

واژگان کلیدی

امنیت، ارزش‌ها، هنجارها اخلاق، امنیت اخلاقی، سبک زندگی.

Utorabi14@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۲

*. استادیار دانشگاه علوم انتظامی.

تاریخ دریافت: ۹۲/۹/۲۹

مقدمه

بر اساس مطالعات تاریخی همواره امنیت و مصونیت از هراس و ناامنی از نیازهای بنیادین و اولیه انسان و جوامع محسوب می‌شود. امروز با تحولات شتابان علمی و فناوری‌های نوین و گسترش شهرنشینی و افزایش جمعیت الزامات جدیدی برای تعریف امنیت و ناامنی پدید آمده است و در نتیجه، مدیریت نظم، امنیت، آسایش و آرامش عمومی در ابعاد مختلف آنها از پیچیدگی و ظرافت‌های بیشتری برخوردار شده است. از نکات شایان توجه در این رابطه پیدایش رویکردها و رهیافت‌های نوین در عرصه امنیت‌پژوهی می‌باشد که توسط اندیشمندان و متفکران علوم اجتماعی و امنیتی به منظور تحلیل و تفسیر امنیت و ناامنی و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر استقرار آن و همچنین اختلال و زوال امنیت ارائه شده و می‌شود.

از جمله نظریه‌ها و رویکردهای نوین و بدیع در حوزه مطالعات امنیتی، رویکرد «امنیت اخلاقی» است که توسط حضرت آیت‌الله خامنه‌ای طی سال‌های اخیر ارائه شده است. براساس بررسی‌هایی که نگارنده انجام داده است معادل چنین اصطلاحی هنوز در ادبیات امنیت‌پژوهی در میان اندیشمندان و متفکران غربی وجود ندارد؛ تا جایی که طی دهه اخیر برخی سایت‌های اینترنتی مانند یاهو و گوگل فرانسوی اقدام به طراحی فایلی برای شناخت، تعریف و ترمینولوژی امنیت اخلاقی کرده‌اند تا از دیدگاه‌های مردم و صاحب‌نظران در تفسیر این اصطلاح نوین بهره‌مند شوند.

نکته مهم دیگر این است که پایه تعاریف موجود در آموزه‌های غربی از امنیت اخلاقی معطوف به مصادیق محدودی است که مستقیماً با امنیت جنسی کودکان ارتباط دارد که منشأ چنین ادراک و تفسیری از امنیت اخلاقی ناظر به سوءاستفاده‌های گسترده جنسی از کودکان و نوجوانان به شکل یک خرده فرهنگ در جوامع غربی است که به عنوان یکی از بیماری‌ها و ناهنجاری‌های اخلاقی شایع در آمده که دامنه آن از سطح افراد عادی به نخبگان سیاسی و حتی کلیسا و کشیش‌های مسیحی نیز سرایت کرده است. امروزه بررسی‌ها نشان می‌دهد که هنجارها و ارزش‌ها و ارزش‌های اخلاقی و سبک زندگی نقش شایانی در تأمین امنیت در انواع مختلف آن مخصوصاً امنیت اجتماعی در جوامع بشری ایفا می‌نمایند. (ر.ک: ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳)

مسئله‌ای که محقق در این مقاله به دنبال بررسی معرفت‌شناسانه آن می‌باشد، امنیت اخلاقی از منظر رهبر فرزانه انقلاب اسلامی است که به عنوان اندیشمندی خلاق و

نظریه‌پردازی برجسته در عرصه علوم انسانی به ویژه علوم اجتماعی و مطالعات نوین امنیتی محسوب می‌شوند. مهم‌ترین سؤال‌هایی که در رابطه با مقوله امنیت اخلاقی به مثابه اصطلاحی جدید مطرح است عبارتند از: ۱. شناخت چیستی و مفهوم امنیت اخلاقی از منظر رهبر فرزانه انقلاب اسلامی؛ ۲. شناخت شاخص‌های امنیت اخلاقی؛ ۳. شناخت مؤلفه‌های تأثیرگذار بر امنیت اخلاقی.

اهداف تحقیق

۱. شناخت اخلاق و کارکردهای فردی و اجتماعی آن.
۲. شناخت مفهوم امنیت اخلاقی.
۳. شناخت مؤلفه‌ها و شاخص‌های امنیت اخلاقی.
۴. چگونگی مدیریت و پایدارسازی امنیت اخلاقی.

سؤال‌های تحقیق

۱. اخلاق چیست؟ و چه کارکردهایی دارد؟
۲. امنیت اخلاقی چیست؟ و سطوح آن کدامند؟
۳. مؤلفه‌ها و شاخص‌های امنیت اخلاقی کدامند؟
۴. مدیریت و سازوکارهای پایدارسازی امنیت اخلاقی کدامند؟

روش‌شناسی تحقیق

بررسی حاضر از نوع تحقیقات کیفی است که با استفاده از روش توصیفی، تحلیلی و با بهره‌گیری از تکنیک‌های اسنادی و کتابخانه مبتنی بر روش تحلیل و تفسیر دیدگاه‌ها و نظرات مقام معظم رهبری از مجموعه آثار مکتوب و سخنرانی‌های ایشان به عمل می‌آید.

مبانی نظری

یک. تعاریف

۱. امنیت

امنیت واژه‌ای است که از ریشه «امن» به مفهوم در امان بودن (قرشی، ۱۳۶۰: ۱ / ۱۲۳) و

مصون بودن از هرگونه تعرض و در آرامش و آسودگی بودن از هرگونه تهدید و ترس.
(معین، ۱۳۶۰: ۱ / ۳۵۴)

در قرآن کریم کلمات هم‌خانواده با امنیت مانند «ایمان و امانت» در بر دارنده مفهوم عدم ترس و هراس و در امان بودن و مصونیت است. واژه‌های دیگری مانند: «سلام و سلم» و «صلح» و سکینه، در بردارنده مفهوم ایمنی از خوف و هراس و برخورداری از اطمینان و آرامش می‌باشد.

۲. اخلاق

اخلاق مشتق از خلق است و به معنای نیرو و سرشت باطنی انسان است که تنها با ملکه بصیرت و غیر ظاهر قابل درک باشد و خلق به فتح خ) به شکل و صورت محسوس و قابل درک با چشم ظاهر گفته می‌شد. (راغب اصفهانی، ۱۴۰۴: ۱۵۲)

اخلاق دارای دوجنبه خوب (حسنة) و بد (رذیلة) می‌باشد. اخلاق خوب ملکاتی نهادینه شده هستند که منشأ کارهای نیک و پسندیده می‌باشند و اخلاق بد ملکاتی نهادینه شده هستند که منشأ کارهای زشت و ناپسند و مذموم می‌باشند.

علم اخلاق، علمی است که صفات نفسانی خوب و بد و اعمال و رفتار اختیاری متناسب با آنها را معرفی می‌کند و شیوه تحصیل صفات خوب و انجام اعمال پسندیده و دوری از صفات بد و اعمال ناپسند انسان را نشان می‌دهد.

کیفیت و نوع تربیت و پرورش انسان، مبنای شکل‌گیری نوع اخلاق و نهادینه شدن خلق و خوی وی می‌باشد. تربیت صحیح و منطقی مبتنی بر ارزش‌های والا مبنای اخلاق حسنة و تربیت نادرست مبنای اخلاق رذیلة و ناپسند است. نوع رفتارها و کنش‌ها و واکنش‌های انسان متأثر از نوع و کیفیت تربیت و اخلاق وی می‌باشد.

۳. هنجارها و ارزش‌ها

هنجارها و ارزش‌ها شامل باورهای فرهنگی مشترک در بین اعضای یک گروه اجتماعی و یا یک ملت می‌شوند که جهت‌گیری و عمل افراد جامعه را شکل می‌دهند. (غفاری، ۱۳۹۰: ۴۷)

۴. امنیت اخلاقی

امنیت اخلاقی امنیت ناشی از کیفیت نفسانی و رفتارهای انسان‌ها و کنشگران در روابط

اجتماعی است، امنیتی که عرصه‌های مشتمل بر فرهنگ، هنجارها و ارزش‌هایی مانند: آبرو و منزلت، عفاف، شرم و حیا و هویت انسانی مورد احترام و علاقه دیگران را شامل می‌شود. مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اخلاقی از چنین عباراتی استفاده کرده‌اند: ۱. امنیت اخلاقی، ۲. امنیت فرهنگی و اخلاقی، ۳. امنیت اخلاقی و اجتماعی، ۴. مفاسد اخلاقی و امنیت اخلاقی.

۵. سبک زندگی

سبک زندگی عبارت است از مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها و باورها در خصوص ارزش‌ها و هنجارها و نحوه رفتارها و ذوق و سلیقه‌های افراد در زندگی اجتماعی که مهم‌ترین نمادهای آن، آداب و رسوم، نحوه پوشش، لباس، نحوه خوردن و تفریحات، نحوه انجام عبادات و مناسک و ... می‌باشند. این اصطلاح از دهه ۱۹۷۰ میلادی توسط جامعه‌شناسان غربی در کنار واژه‌هایی مانند: جامعه مصرفی بورديو، جامعه اطلاعاتی و جامعه شبکه‌ای مانوئل کاستلز، جامعه اطلاعاتی گیدنز رواج یافت و معادل آن در آموزه‌های اسلامی با اندکی اغماض «سیره» می‌باشد. (سایت برهان، خبر ۵۸۱۹)

دو. میانی نظری و دیدگاه‌ها

پیرامون امنیت و ناامنی، ابعاد و سطوح آن، دیدگاه‌های مختلفی از سوی اندیشمندان ارائه شده است که به تعبیر امنیت‌پژوه متفکر آقای دکتر افتخاری در قالب گفتمانی به دو گفتمان: امنیت سلبی و امنیت ایجابی تقسیم و قابل ارائه است.

۱. گفتمان امنیت سلبی

امنیت در این گفتمان، وضعیتی است که در آن منافع بازیگر از سوی دیگر و یا دیگران مورد تهدید واقع نشده و یا در صورت وجود تهدید احتمالی، امکان مدیریت آن برای بازیگر (هدف) وجود داشته باشد.

در تعریف مزبور چهار محور اساسی ملحوظ نظر قرار گرفته است.

اول: امنیت از جنس وضعیت است؛ بدین معنا که جامع مؤلفه‌های عینی و احساسی ارزیابی می‌شود. وضعیت بر خلاف احساس (که مقوله‌ای روان‌شناختی است و برای آن ملاک‌های عینی مانند زمان و مقطع مشخص تعیین کرد) دارای مؤلفه‌های عینی است که در طی زمان شکل می‌گیرد.

دوم: منافع، در بحث امنیت نقش محوری دارد و می‌توان آن را محور مرکزی شکل‌گیری امنیت ارزیابی کرد.

سوم: تهدید در این تعریف از امنیت به عنوان واژه اساسی مطرح است؛ چراکه امنیت با نبود آن فهم می‌شود و به همین دلیل، گفتمان سلبی نام‌گذاری شده است. تهدید از جنس مخاطره است. به آن دسته از مخاطراتی گفته می‌شود که به نوعی تحصیل، صیانت و یا توسعه منفعتی را با مشکل مواجه می‌سازد. مخاطرات متناسب با اهمیت منفعتی که هدف قرار گرفته است ارزش‌گذاری شده و اولویت تهدیدات شکل می‌گیرد.

چهارم: مدیریت تهدید. اصطلاحی راهبردی است که دلالت بر چند سیاست دارد که وجه بارز تمامی آنها خنثی‌سازی یا کم اثر کردن یک تهدید است. از جمله این سیاست‌ها می‌توان به سیاست «دفع» اشاره داشت که تهدید را دفع نموده و از تولید و اعمال آن جلوگیری می‌کند. دوم سیاست استحاله است که تهدید را به فرصتی برای بازیگر تهدید شونده تبدیل می‌کند و حکایت از توانمندی بازیگر در مدیریت تهدیدات دارد، در میان این دو سیاست، می‌توان به سیاست «مهار» اشاره داشت که از کاهش تأثیر تهدیدات و تبدیل آن به مخاطره‌ای قابل تحمل حکایت دارد. (افتخاری، ۱۳۹۰)

۲. گفتمان ایجابی

امنیت وضعیتی است که در آن میان خواسته‌ها و داشته‌ها در یک واحد سیاسی معین، متناسب با ضریب ایدئولوژیک آن واحد تعادلی وجود دارد که نزد بازیگران آن واحد تولید رضایت می‌کند. امنیت در این معنا به رضایت (و نه قدرت سخت‌افزاری) تقلیل می‌یابد. (همان: ۸۴)

بنیاد اصلی گفتمان ایجابی بر طرح دو اصل انتقادی نسبت به گفتمان سلبی گذارده شده که در مجموع، حکایت از ناکارآمدی گفتمان سلبی در پوشش دادن به کلیه پدیده‌های امنیتی در جوامع معاصر دارد:

اول: در گفتمان سلبی، امنیت نقش محوری ندارد، بلکه قدرت موضوعیت داشته و امنیت نیز در ذیل آن معنا و فهم می‌شود.

دوم: سلبی‌نگری از توان اقناعی لازم برای کارشناسان برخوردار نیست و نمی‌تواند از استدلال‌های فلسفی ضروری و مقبول برای تقلیل امنیت به تهدید را ارائه دهد. چنان‌که

نمی‌تواند تأسیسی بودن امنیت را توجیه نماید و از این طریق، اولویت مقولاتی چون قدرت یا صلح را اثبات نماید. مهم‌ترین مدعای کاربردی امنیت ایجابی آن است که «نبود تهدید شرط لازم اما غیر کافی برای امنیت به شمار می‌رود». (افتخاری، ۱۳۹۰: ۸۷)

انواع امنیت

یک. امنیت از بعد سطح

امنیت از این حیث قابل تقسیم‌بندی به: امنیت فردی، امنیت گروهی و امنیت ملی است.

۱. امنیت فردی

افراد از حیث انسان بودن، صرف نظر از دین و مذهب، زبان و تابعیت و مستقل از وضع سیاسی به طور فطری و طبیعی دارای حقوقی هستند که ضرورت دارد محترم شمرده شود و از این جهت امنیت فردی عبارت است از مصونیت و حرمت یک شخص از تعرض و تجاوز به حقوق مشروعش. (جهان بزرگی، ۱۳۸۸: ۵۱)

۲. امنیت گروهی

گروه از اجزاء مهم تشکیل دهنده یک اجتماع می‌باشد و از دیگر اجزاء تشکیل دهنده اجتماع می‌توان به خانواده، قوم، قبیله، دسته، انجمن‌ها و سندیکاها، احزاب سیاسی اشاره کرد. منظور از امنیت گروهی، مصونیت از تهدید گروه‌های مختلف جامعه است که متناسب با مقتضیات و زمینه‌های قانونی و مشروع مورد احترام آن پدید آمده باشند.

۳. امنیت ملی

امنیت ملی در یک معنا عبارت است از آسودگی از بیم تهدیدات جدی خارجی، نسبت به منافع حیاتی و اساسی یک کشور و در تعریف دیگر عبارت است از نگاهیانی از موجودیت و ذات یک کشور که شامل امور زیر است:

اول. نگاهیانی از جان مردم؛ دوم. نگاهیانی از تمامیت سرزمینی؛ سوم. نگاهیانی از سیستم سیاسی و اقتصادی کشور؛ چهارم: نگاهیانی از استقلال و حاکمیت کشور. (سیف‌زاده، ۱۳۸۳: ۴۳)

در یک جمع‌بندی می‌توان آن را حفاظت جامعه و ارزش‌ها و نهادهای داخلی، قدرت انطباق آن در برابر تهدیدات اعم از داخلی و خارجی، فعلی و آتی از جمله نسبت به تهدیداتی

که بقای رژیم‌ها و نظام شهروندی و شیوه زندگی آحاد جامعه را تهدید می‌کند و موجودیت آنها را به خطر می‌اندازد تلقی کرد. (همان: ۴۱)

دو. امنیت از حیث هدف (قلمرو)

امنیت از این حیث به امنیت داخلی و امنیت خارجی تقسیم می‌شود:

۱. امنیت داخلی

عبارت است از مصونیت یک قلمرو سرزمینی و نظام سیاسی از تهدیدات و مخاطرات ناشی از تعارض‌های درونی مانند تهدیدات ناشی از مخالفت‌های اقلیت‌های قومی و مذهبی و گروه‌های مخالف حاکمیت که در قالب اعتراض‌ها، شورش‌ها، کودتا و انقلاب قابلیت بروز و ظهور دارد. (جهان بزرگی، ۱۳۸۸: ۷۶)

۲. امنیت خارجی

این نوع از امنیت با امنیت ملی انطباق دارد و به یک اعتبار مترادف با آن است و منظور از آن، این است که حاکمیت ملی یک ملت آزاد و مستقل از کمترین تهدید، تعرض و تجاوز قدرت‌های خارجی مصون باشد. (همان: ۸۵)

سه. امنیت از نظر موضوع

امنیت از این حیث به امنیت نظامی (دفاعی)، امنیت اقتصادی، امنیت سیاسی، امنیت اجتماعی، امنیت فرهنگی و امنیت محیط زیست و منابع تقسیم‌بندی می‌شود. یکی دیگر از انواع امنیت، امنیت انسانی است. این اصطلاح در دهه ۱۹۶۰ میلادی رواج یافت. این کلمه طیف وسیعی از موضوعات از جنگ داخلی گرفته تا مهاجرت یا تغییرات آب و هوایی را مورد توجه قرار می‌دهد. این امنیت، انسان‌ها را محور گفتگو قرار می‌دهد و به مواردی مانند: امنیت اقتصادی، (رهایی از فقر) امنیت غذایی، (دسترسی به غذا) امنیت بهداشتی، (دسترسی به بهداشت) امنیت زیست‌محیطی، (حمایت از پاک‌ی هوا و مقابله با آلودگی هوا و ...) امنیت شخصی، (حمایت فیزیکی در برابر شکنجه، جنگ، ...) امنیت اجتماعی، (حفظ هویت‌های فرهنگی و ارزش‌ها) امنیت سیاسی (آزادی‌های سیاسی) اشاره دارد. (ترابی، ۱۳۸۷)

چهار. امنیت در قرآن

امنیت در آموزه‌های قرآنی از بار معنانشناختی ویژه‌ای برخوردار است و منظومه‌ای شبکه‌ای از اجزاء اساسی است که ابعاد، سطوح و وجوه مختلف آن را ترسیم می‌کند. در رأس هرم امنیت بشری از دیدگاه قرآن ذات مقدس خداوند (مؤمن) قرار دارد (حشر / ۳۳) و به فرموده علامه طباطبایی، مؤمن کسی است که به تو امنیت بدهد و از فقر در امان نگه دارد. این تعبیر با اسم مذکور در دعای جوشن کبیر «ذالامن والامان» مطابقت دارد. اگر ایمنی بخشی ذات الهی به عنوان سرچشمه همه امنیت‌ها باشد، کلید حل بسیاری از مشکلات را یافته‌ایم. (مؤذن جامی، ۱۳۷۸: ۵۳)

ارکان امنیت در آموزه‌های قرآنی

۱. توحید و ایمان به الله

الله تبارک و تعالی مبداء امنیت و ایمنی و سلام و سلامتی و سکینه و آرامش و اطمینان قلبی و مصونیت از خوف و حزن و اندوه است و متعاقب آن اتصال و ادراک، این اتصال و رابطه عمیق میان خالق و انسان‌ها، مولد امنیت حقیقی و پایدار است. بر مبنای مفاد آیه ۵۵ سوره مبارکه نور «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» رابطه سیکلی و دوره‌ای میان ایمان و ایمنی وجود دارد؛ بدین معنا که گام نهادن در طریق الهی و ایمان آوردن به ایمنی فرد و جامعه منجر می‌شود و در نتیجه مؤمنان از ترس رهایی می‌یابند تا از این طریق، ایمانی بیشتر و بهتر را تجربه نمایند و از کفر دور شوند. معنای این تفسیر از «ایمنی» فهم آن با «ایمان» است و اینکه این حالت به صورت مستمر تکرار می‌شود. (افتخاری، ۱۳۹۰: ۱۱۶)

علامه طباطبایی در تفسیر المیزان در ذیل آیه مزبور و با تأکید بر واژه «لیمکنن» می‌فرماید:

تمکین برقراری چیزی است که به گونه‌ای از استواری لازم برخوردار باشد و به اصطلاح برقرار گردد. این فعل کنایه از ثبات و عدم زوال است که نافی اضطراب و تزلزل می‌باشد. اما جمله «لیدلنهم من بعد خوفهم امنا»، مانند «لیمکنن لهم»، عطف به «لیستخلفنهم» و در نتیجه می‌توان چنین نتیجه گرفت که انسان در ترس است ولی به واسطه اراده و اقدام الهی، خوف و امنیت را تجربه خواهد نمود. (طباطبایی، ۱۴۱۷: ۱۵ / ۱۵۴ - ۱۵۳)

توحید و ذکر الهی مولد اطمینان، اعتماد، سکینه و آرامش برای انسان و جامعه اسلامی است. در سوره مؤمنون خصوصیات ارزشمند انسان‌های مؤمن که در پرتو ایمان و ادراک ارتباط با الله تعالی به آنها نائل شده‌اند ذکر شده است:

به راستی که انسان‌های با ایمان رستگار شده کسانی‌اند که:

۱. در نمازهایشان فروتن می‌باشند؛ ۲. از لغو و کارهای بیهوده پرهیز می‌کنند؛
۳. زکات می‌دهند؛ ۴. امیال جنسی‌شان را از حرام دور می‌دارند و فقط با همسرانشان و کسانی که برایشان حرمتی ندارند ارتباط دارند که در این صورت ملامتی برای آنان نیست و کسی که از این چارچوب عدول نماید از متجاوزان خواهد بود؛ ۵. نسبت به امانت‌ها و پیمان‌هایشان وفادارند؛ ۶. از نمازهایشان مراقبت می‌کنند. نتیجه چنین صفات انسان‌های با ایمان این است که وارثان نیکی‌ها و ارزش‌ها می‌باشند و آنان وارثان بهشت الهی هستند.

۲. عمل صالح و شایسته

کردار نیکو به دنبال ایمان و باور قلبی به خدا شکل می‌گیرد و در قرآن، ایمان و عمل صالح در بسیاری از آیات مقارن هم آمده است. مانند آیات ۵۷ و ۱۷۳ سوره مبارکه نساء و در آیه ۸۲ سوره مبارکه اعراف، امنیت و ایمنی از خوف و هراس مختص کسانی است که ایمان داشته و ایمانشان را با ظلم و کردار ناپسند آلوده نکرده باشند: «الذین آمنوا و لم یلبسوا ایمانهم بظلم او لئک لهم الامن...»

یکی از ارکان زندگی بشر این است که به چیزی ایمان داشته باشد و به اصلی متکی باشد و چیزی را حقیقت بیندارد و در مقابل او تسلیم باشد. بدترین حالات بشر این است که نتواند به چیزی ایمان بیاورد.

حکمای الهی قاعده‌ای را به ثبوت رسانیده‌اند و آن اینکه ذات یگانه، جمیع حقایق را در بر دارد. ایمان به ذات یگانه نیز اگر خاص و عارفانه باشد ایمان به همه حقایق را در بر دارد. چون تمام حقایق منبعث از ذات اوست ... و اما رکن دوم عمل است نه مطلق عمل، عمل صالح و پاک و نیک. بشر روح دارد و بدن قالب دارد و قالب در ناحیه روح و قلب باید اطمینان و ایمان داشته باشد و حیران و سرگشته نباشد. (مطهری، ۱۳۸۹: ۲۲ / ۹۵)

۳. ولایت و رهبری

ولایت به معنای دوستی و محبت و هم به معنای سرپرستی و رهبری است و در گفتمان سیاسی اسلام، ولایت دو بعد مهم از قدرت را مورد تأکید قرار می‌دهد: اولاً چه کسی باید حکومت کند؟ ثانیاً چگونه باید حکومت کرد؟ ولایت و رهبری در بعد چگونگی حکومت کردن، دارای سه ظرفیت عمده است:

یک. ظرفیت اخلاقی ولایت که از ویژگی‌های ضروری برای تصدی قدرت و شرایط استمرار آن سخن می‌گوید. در این بعد از ولایت مجموعه‌ای از شروط قانونی، هنجاری و اخلاقی را مطرح می‌سازد که صاحبان قدرت را مهار می‌کند؛

دو. ظرفیت تربیتی ولایت که افزون بر شرایط بوده و از تحقق ملکه عدالت و انصاف در افراد حکایت دارد و به او امکان قرار گرفتن در ساختار قدرت را می‌دهد. ولایت در این سطح به تهذیب نظر دارد که نمودی عینی دارد و تحقق عملی ویژگی‌های تعریف شده در ظرفیت نخست را تضمین می‌کند؛

سه. ظرفیت سازمانی ولایت که به ارائه نوع خاصی از روابط در جامعه اشاره دارد که از آن به نظریه امت و امامت تعبیر می‌شود. بر این اساس ولایت معرف یک سازمان رفتاری متمایز و خاص می‌باشد. (عبدالکریمی، ۱۳۷۰)

آیه شریفه: «اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ» (بقره / ۲۵۷) اشاره به این حقیقت ارزشمند دارد که ولایت عدل، ولایت حق و تزکیه، هدایت، تعقل، اخلاص، بصیرت، خوش فرجامی و ولایت نور است و سرانجام آن امنیت در دنیا و آخرت می‌باشد که مؤمنان احق به امن هستند. (انعام / ۸۱) ... امنیت ره‌آورد ولایت و مبنای سعادت می‌باشد که هدف حکومت اسلامی است تا بندگان مظلوم خدا امنیت یابند و در پناه این امنیت به اهداف عالی خود دست یابند و فردای ایمن خویش را رقم بزنند و به دارالامن حقیقی نائل شوند. (مؤذن جامی، ۱۳۷۸: ۸۱)

۴. سعادت

سعادت از سعد به معنای نیک، نکویی و خوشبختی است و ضد آن شقاوت و بدبختی است. از واژه سعد در قرآن دو مورد در آیات ۱۰۵ و ۱۰۸ سوره مبارکه هود استعمال شده است. «يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ سُقِيُّ وَ سَعِيدٌ».

از منظر فارابی، سعادت بر دو قسم است: حقیقی و غیر حقیقی. سعادت حقیقی امری بسیط نیست، بلکه مرکب است و غایه الغایات، خیر لذاته و خیر مطلق و خیر تام نام دارد و لذت آن معقول و درازمدت است ... سعادت بالاترین درجه‌اش قرب وجودی به خداوند است. (خادمی، ۱۳۸۷)

نیل به سعادت حقیقی در پرتو ایمان و عمل صالح و تکوین سکینه و اطمینان و آرامش قلب به ذکر الهی امکان پذیر است و کرامت انسان و ارزش‌های او به عنوان اشرف مخلوقات و خلیفه‌الله در روی زمین اقتضا دارد تا او سعید و خوشبخت باشد و نه شقی و بدبخت. سعادت را می‌توان یک هدف برای انسان و همچنین از لوازم و ارکان امنیت واقعی قلمداد کرد.

۵. تعهد

تعهد به معنای وفاداری راسخ است و متعهد بودن انسان در برابر خدای تعالی از یک‌سو و تعهد او در قبال هم‌نوعان، رفتارها و کردار او را بر مدار خیرخواهی و رفتارهای نیک قرار می‌دهد. بنابراین افراد و جامعه از ناحیه او احساس اطمینان و آرامش کرده و در نتیجه احساس امنیت می‌کنند. وفاداری به خدا و دیگران و وفاداری بر پیمان‌ها و معاهدات از مصادیق عینی مقوله تعهد به شمار می‌روند.

اخلاق و کارویژه‌های آن

پیرامون اهمیت و جایگاه اخلاق و اهمیت آن در اجتماع بشری، متفکران قدیم و جدید و در رأس تمامی آنان انبیاء الهی اظهار نظر کرده‌اند و فعل اخلاقی را کرداری دانسته‌اند که مطابق هنجارها و ارزش‌های محترم و مورد اعتقاد جامعه باشد و غیر اخلاقی کرداری است که جامعه آن را تقبیح می‌کند. امانوئل کانت در تمییز فعل اخلاقی از فعل غیر اخلاقی معتقد است که فعل اختیاری انسان، یا ناشی از یک تمایل است و یا ناشی از احساس وظیفه و تکلیف. اگر فعل و کنش انسان ناشی از تمایلات باشد کاری اخلاقی نیست ولی اگر از احساس تکلیف باشد، اخلاقی می‌باشد. بنابراین، فعل انسان ماهیت اخلاقی و یا غیر اخلاقی بودن را از انگیزه‌اش کسب می‌کند و اخلاقی بودن یک کار، هنگامی است که تمایلات هیچ دخالتی در آن نداشته باشند و بلکه جلوی آنها گرفته شده باشد. به تعبیر استاد شهید مرتضی مطهری:

نظریه کانت تا حد زیادی دقیق است و البته حاوی جزئی از حقیقت است و نه تمام آن؛ زیرا کانت مفهوم خوبی و خیر را از اخلاق حذف کرده است؛ زیرا او کار خوب را کاری نمی‌داند که به دلیل خوبی ذاتی و خیر ذاتی‌اش انجام یافته باشد بلکه کار اخلاقی کاری است که از روی احساس تکلیف و وظیفه انجام شده باشد. (مطهری، ۱۳۸۹: ۲۲ / ۶۰)

استاد مطهری با دقت در منشاء تفاوت‌های تفسیری از اخلاق و کارکردهای آن معتقد است:

ریشه این تفاوت‌های نظری در جهان بینی‌های متفکران قرار دارد ... و از منظر قرآن کار اخلاقی منبعث از جهان بینی توحیدی بوده و انگیزه فرد جلب رضای خدا است و کار اخلاقی ذاتاً خوب و دارای نتایج خیر می‌باشد. در قرآن کریم انجام کار خیر و عمل صالح به انسان‌های مؤمن وحی می‌شود. «واوحینا الیهم فعل الخیرات» (انبیاء / ۷۳) در تفسیر المیزان علامه طباطبایی استنباط خیلی شیرینی دارد و می‌فرماید خدا نفرموده: «واوحینا الیهم ان افعلوا الخیرات». وحی کردیم که کارهای خیر انجام دهند، اگر این‌جور بود همین وحی عادی می‌شد یعنی به آنها دستور دادیم بلکه می‌فرماید: «واوحینا الیهم فعل الخیرات» یعنی کار خیر را وحی کردیم یعنی کارهای خیر را به آنها الهام کردیم. (مطهری، ۱۳۸۹: ۲۲ / ۳۳۴)

مسئله اخلاق و شرافت‌های اخلاقی جز در مکتب خداپرستی (توحید) در هیچ مکتب دیگری قابل توجیه و تأیید نیست و تنها این مکتب است که می‌تواند آن را توجیه کند و اساساً خود این اخلاق و شرافت اخلاقی در وجود انسان یکی از دروازه‌های معنویت است. (همان: ۳۸۸)

اخلاق اسلامی حداقل دارای سه کارویژه اساسی در روابط اجتماعی روزمره می‌باشد که به تقویت امنیت کمک می‌نماید:

۱. اخلاق و کاهش زمینه تعارض اجتماعی؛ اخلاق اسلامی مرز میان (من - دیگری) را کم‌رنگ‌تر کرده و به هویت جمعی اصالت می‌بخشد. اخلاق اسلامی منتهی به تهذیب نفس شده و به این ترتیب خودخواهی را که منجر به انانیت شده و از این طریق به شکل‌گیری تضارب منافع و در پی آن بروز منازعه در جامعه دامن می‌زند مهار می‌کند.
۲. اخلاق اسلامی به ارتقاء بینش و آگاهی افراد منجر شده و از این طریق، انسان را از اضطراب و تشویش خاطر باز می‌دارد. در این سطح، اخلاق قلب انسان را پالایش نموده و به

اطمینان به الله، ضمانت آینده روشن، نهادینه‌سازی مهر و محبت و پیرایش وجود انسان از رذایلی چون کینه، حسد و ... منجر می‌شود و از این رهگذر روحیه دگرخواهی در قلب افراد ریشه گرفته و از بی‌تفاوتی و سلطه‌طلبی نسبت به جامعه گذر نموده و به مسئولیت‌پذیری در قبال جامعه باور پیدا می‌کنند.

۳. اخلاق و سلامت رفتار اجتماعی؛ نظریه تربیت اسلامی به پرورش عقل انسانی و استواری آن معطوف است ... و اخلاق اسلامی تلاش دارد تا عقل را خاشع ساخته و از تکبر و استکباری که موجب هلاکت صاحب عقل خواهد شد آن را پیراسته نماید. (افتخاری، ۱۳۹۰: ۱۹۹)

معناشناسی امنیت اخلاقی

امنیت اخلاقی اصطلاح نوینی است که توسط مقام معظم رهبری تبلور یافته و امروزه به عنوان نظریه‌ای بدیع در عرصه مطالعات امنیتی به شمار می‌رود. ترسیم ابعاد معناشناسانه امنیت اخلاقی نیازمند شناخت اجزاء این اصطلاح در منظومه فکری مقام معظم رهبری در عرصه هنجارها، ارزش‌ها، فرهنگ، اخلاق، امنیت، ناامنی، سبک زندگی، فساد و ناهنجاری‌های اخلاقی، خانواده و زنان، فرهنگ لابالی بریده از ارزش‌های توحیدی غرب، تهاجم فرهنگی و ... قابل ادراک به نظر می‌رسد.

سؤال‌هایی که پیرامون این اصطلاح به ذهن متبادر می‌شود عبارتند از:

۱. منظور از امنیت اخلاقی، امنیتی است که عرصه اخلاقیات فاضله و ارزشمند و ایجابی مورد احترام جامعه را مورد هدف و پوشش قرار می‌دهد؟
۲. منظور از امنیت اخلاقی، امنیتی است که دارای صفات اخلاقی است. به این معنا که امنیتی که خصوصیت اخلاقی دارد؟
۳. منظور از امنیت اخلاقی، امنیت اخلاق و خوی و رفتار انسان اعم از اخلاق حسنه و پسندیده و اخلاق بد و ناپسند است؟

۴. آیا امنیت اخلاقی، مصونیت از رفتارهای زشت و ناپسند در روابط اجتماعی است؟

برای پاسخ‌گویی به سؤال‌های مزبور به سخنان مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اخلاقی مراجعه می‌کنیم. ایشان در بیانات خویش، پنج اصطلاح در خصوص امنیت اخلاقی داشته‌اند: اول. امنیت اخلاقی؛ دوم. امنیت فرهنگی و اخلاقی؛ سوم. امنیت اجتماعی و

اخلاقی؛ چهارم. امنیت اجتماعی؛ پنجم. مفسد اخلاقی که در ادامه به تفسیر آنها می‌پردازیم. ایشان در تعریف امنیت اخلاقی با رویکردی ملهم از آموزه‌های قرآنی به تعریف آن پرداخته و می‌فرمایند:

ناامنی اخلاقی در این است که مردم در محیط جامعه، در کوچه و خیابان نتوانند طبق اعتقادات دینی و ایمان خود آسوده و بی دغدغه حرکت کنند و یا با مناظری مواجه شوند که وجدان دینی آنها را آزرده می‌کند. (دیدار با فرماندهان ناجا، ۱۳۸۱/۷/۱۴)

محورهای مهم تعریف مزبور از امنیت اخلاقی عبارتند از:

اول. امکان انجام کار و رفتار مبتنی بر اعتقادات، ایمان و ارزش‌های دینی در جامعه.
دوم. آسودگی و آرامش خاطر در زندگی روزمره از امکان رعایت ارزش‌های دینی.
سوم. عدم مواجهه با مناظر و نمادهای غیر اخلاقی که وجدان و روح یک انسان مؤمن را آزرده می‌سازد.

در سخنی دیگر می‌فرمایند: «من دو سه سال قبل در مشهد مسئله امنیت اخلاقی را مطرح کردم. این واقعاً واقعیت دارد. معلوم است که ما باید فضای جامعه را دینی قرار دهیم». (دیدار با جمعی از دوستان، ۱۳۸۴/۴/۲۳) ایشان در توضیح دیگری می‌فرمایند:

یکی از ابعاد امنیت، امنیت فرهنگی و امنیت اخلاقی است، مردم به جوانان و فرزندان خود علاقه دارند و از اینکه آنان دچار اعتیاد شوند، دچار اخلاق فاسد بشوند، دچار وسوسه‌هایی بشوند که آنها را از مسیر درست زندگی دور بیندازد نگرانند. (صبحگاه مشترک نیروهای نظامی، انتظامی استان کرمان، ۱۳۸۶/۴/۱۵)

در جملات دیگری نیز با ایضاح بیشتری به توصیف امنیت اخلاقی می‌پردازند:

مهم‌ترین راه شکستن ایمان، آلوده شدن به شهوات است. نزدیکترین راه شیطان، آلوده شدن به شهوات است. در درجه اول شهوت جنسی که نسبت به همه انسان‌ها عمومیت دارد، بعد انواع و اقسام شهوات دیگر، شهوت قدرت، شهوت ثروت، شهوت مال، شهوت نام، شهوات جنسی رایج‌ترین و شایع‌ترین آنهاست، اینها را دارند ترویج می‌کنند و این کار دارد با سازماندهی انجام می‌شود. (دیدار با فرماندهان ناجا، ۱۳۸۶/۲/۲)

از موارد فوق می‌توان تعریف روشن‌تری از امنیت اخلاقی استنباط کرد که به آنها اشاره می‌شود:

اول. اهمیت فضاسازی فرهنگ دینی، معنوی و ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی در جامعه به مثابه یک چتر ایمنی و محافظتی، اطمینان‌بخش ارزش‌هایی مانند شرم، حیا، متانت، عفت و پاکدامنی است.

دوم. امنیت اخلاقی از جنس امنیت فرهنگی، ارزش‌ها و هنجارهای مورد احترام جامعه است. سوم. تحریک هیجان‌ها و امیال و شهوت جنسی جوانان زمینه‌ساز اختلال در ارزش‌ها و هنجارها و امنیت اخلاقی است.

چهارم. ایمان، اساسی‌ترین زیرساخت امنیت مخصوصاً امنیت ارزش‌ها، هنجارها و امنیت اخلاقی است.

پنجم. شهوات لجام گسیخته، ایمان، ارزش‌ها، هنجارها و اخلاق و امنیت اخلاقی را مورد تهدید و اختلال قرار می‌دهند.

در بیان دیگری می‌فرمایند:

بی‌بند و باری جنسی و فساد جنسی و بیماری که در جامعه ما در طول سال گذشته رایج شد، یک پدیده غیر بومی است، یعنی سوغات خارج است و به‌طور روشن این سوغاتی است که غربی‌ها تعمداً و حساب شده برای ملت آوردند. منتهی چون ملت ما یک ملت مسلمان و متعصب و پایبند به عفت و نعمت پوشش اسلامی بود این کار آسان و سریع انجام نگرفت. (خطبه‌های نماز جمعه، ۳۱ / ۵ / ۱۳۶۵)

و در جای دیگری، فرهنگ غربی بریده از منبع وحی و ارزش‌های اخلاقی را مظهر ناامنی اخلاقی و اختلال در امنیت اخلاقی بیان می‌نمایند:

امروز ببینید که در امریکا و انگلیس، همجنس‌بازی رسمی و قانونی شده است و خجالت هم نمی‌کشند. کاری را انجام دادند که ما از نقل و حکایت آن شرم داریم و حیا می‌کنیم. مردم ما بدانند آیا وقتی در کشوری ازدواج دو همجنس با هم قانونی می‌شود بنیان خانواده در این جامعه باقی خواهد ماند؟ (دیدار با اقشار مردم و جمعی از پزشکان و پرستاران و ...، ۱۳۶۸/۹/۱۵)

در بیان دیگری خطاب به فرماندهان ناجا می‌فرمایند:

در مورد مسئله مبارزه با مفسد اخلاقی و تأمین امنیت اجتماعی، کاری که اخیراً نیروی انتظامی اعلام کرده و از پیش و بعد از شروع کرد، کار بسیار بزرگ و مهمی است، این را دست کم نگیرید و شما نسبت به این قضیه وظیفه دارید. این را بدانید - اطلاع ما حدس و تحلیل نیست - دشمنان نظام جمهوری اسلامی یقیناً به این نتیجه رسیدند که یکی از دو سه راه اصلی برای به زانو در آوردن ملت ایران، شکستن مرزهای اخلاقی و ترویج مفسد اخلاقی و بی‌بندوباری اخلاقی در داخل کشور است. (۱۳۸۶/۲/۲)

مجاری امنیت اخلاقی و اختلال در آن

مهم‌ترین مجاری امنیت اخلاقی که در یک جامعه سالم و اخلاقی ظهور پیدا می‌کند عبارتند از:

یک. سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی از دیدگاه مقام معظم رهبری تأثیر بسزایی در آرامش، آسایش و اطمینان و سکینه قلبی انسان‌ها در زندگی اجتماعی دارد. سبک زندگی، گستره وسیعی از ابعاد مادی و معنوی حیات انسان را تشکیل داده و از مواردی مانند ذوقیات، سلیق و علایق گرفته تا نحوه پوشش، غذا خوردن و خوابیدن و تفریحات و آداب و رسوم و ازدواج و راه رفتن و سخن گفتن و مناسک و عبادات و ... را شامل می‌شود. ایشان عقلانیت و خردورزی و اخلاق و رعایت حقوق و معنویت را محورهای اساسی سبک زندگی اسلامی قلمداد می‌کند و در این رابطه می‌فرمایند:

پیشرفت در علم و صنعت، اقتصاد و سیاست که بعد ابزاری تمدن اسلامی را تشکیل می‌دهند وسیله‌ای است برای دستیابی به سبک و فرهنگ صحیح زندگی در رسیدن به آرامش، امنیت، تعالی و پیشرفت حقیقی ... در هر برداشتی از مفهوم توقف‌ناپذیر پیشرفت، سبک زندگی، رفتار اجتماعی و شیوه زیستن اهمیت فراوانی دارد ... اسلام خردورزی، اخلاق و حقوق را مایه‌های اصلی فرهنگ صحیح می‌داند ... و پوسته فرهنگ غربی، پیشرفت ظاهری است اما باطن آن یک سبک زندگی مادی، شهوت‌آلود و گناه‌آفرین و هویت‌زدای ضد معنویت است. (بیانات در دیدار با دانشجویان و دانش‌آموزان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳)

دو. پوشش زنان و دختران (حجاب)

حجاب اسلامی وسیله حفظ و صیانت عفاف انسانی است. شخصیت انقلابی زن مسلمان به او اجازه نمی‌دهد که از راه نشان دادن پیکر برهنه خود، از راه در معرض گذاشتن و به نمایش نهادن زیور و آرایش خود، خود را نشان بدهد. (نماز جمعه ۱۳۵۹/۴/۱۳)

آثار ایجابی حفظ حجاب و پوشش اسلامی

از منظر مقام معظم رهبری رعایت حجاب به مثابه مصداقی از امنیت اخلاقی، نتایج ارزشمندی دارد که عبارتند از:

۱. تولید آرامش و امنیت روانی

اسلام برای زن حجاب را معین کرده است، خود این حجاب یکی از وسائل امنیت است. با حجاب زن مسلمان، هم خود زن مسلمان امنیت پیدا می‌کند و هم مردان مسلمان امنیت پیدا می‌کنند ... آنجایی که زن را به عریانی و برهنگی نزدیک می‌کنند در درجه اول، امنیت خود زن و در درجه بعد از مردان و جوانان گرفته خواهد شد. (بیانات در دیدار با زنان خوزستانی، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

۲. حفظ و صیانت از عفاف انسانی

حجاب برای زن به معنای ذلت نیست به معنای عصمت و حفظ زن هست و نه فقط عصمت و حفظ زن بلکه عصمت و حفاظت زن و مرد هر دو. (نماز جمعه ۱۳۶۵/۵/۱۷)

۳. پیشگیری از فساد

مسئله حجاب یا مسئله نگاه به نامحرم که در اسلام این همه رویش تکیه شده و روایات و آیات قرآن و بحث‌های گوناگون در باره آن هست در حقیقت یک مقدمه است برای اینکه از رشد سلول خطرناکی که به غده مهلکی بدل خواهد شد در جامعه جلوگیری کند و از یک بیماری و بلای کشنده و نابود کننده در جامعه پیشگیری کند و آن بلا عبارت است از فساد و فحشا و بی‌بندوباری جنسی. (نماز جمعه ۱۳۶۵/۷/۱۸)

۴. سلامت خانواده و تحکیم بنیان آن

وجود حجاب برای زنان یک جامعه ارمغان‌هایی را با خود می‌آورد که بی‌بدیل است. یکی از این ارمغان‌ها حفظ بنیان خانواده است که بدون حجاب خوب حفظ نمی‌شود و سست می‌گردد. (بیانات، سالروز ولادت حضرت زهراء علیها السلام، ۱۳۸۱/۸/۲۲)

۵. آرامش و آسایش زنان

دید اسلامی در زمینه مسائل حجاب، بسیار دید خوب و روشنی است. چه تعبیر خوبی شما دارید. می‌گویید: ما با این حجاب احساس آسایش می‌کنیم و این لباس مشارکت ماست. بله کاملاً تعبیر درست و خوبی است. (بیانات، ولادت حضرت زهراء علیها السلام، ۱۳۷۷/۷/۱۸)

مصادیق و ابزارهای محل امنیت اخلاقی

از منظر مقام معظم رهبری همه متغیرها و عواملی که هنجارها، ارزش‌های اخلاقی و فرهنگ اسلامی را دچار اختلال می‌کند می‌تواند از مصادیق و ابزارهای محل امنیت اخلاقی باشد که اهم آنها عبارتند از:

۱. فساد جنسی

مسئله فساد جنسی که یکی از بیماری‌ها و از بلاهای بزرگ اجتماعی در طول تاریخ و به خصوص در نیم قرن اخیر در همه جای دنیا بوده - بی‌بند و باری جنسی، عدم رعایت ضوابط و حدود استفاده از گزینه جنسی، این یکی از مواردی است که یک گزینه دچار انحراف شده و ما می‌بینیم با به انحراف کشاندن و غلط استفاده کردن از گزینه جنسی مرد و زن در سطوح مختلف، چه مشکلات بزرگی برای جوامع به وجود می‌آید. امروز دنیا و به خصوص جوامع غربی. بعضی از آن جوامع دچار این بیماری هستند. (نماز جمعه، ۱۳۶۵/۵/۱۰)

۲. ترویج ظواهر و مدهای غربی

تقلید فرهنگی، خطر خیلی بزرگی است ... لباس و رفتار و آرایش تغییر پیدا می‌کند. مانعی ندارد اما مواظب باشید قبله‌نمای این مدگرایی به سمت اروپا نباشد این بد است ... (دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های استان همدان، ۱۳۸۳/۴/۱۷)

۳. هنر مبتذل (رسانه‌ها، فیلم، سینما تئاتر و موسیقی و فضای مجازی غیر اخلاقی)

موارد مزبور در سخنان مقام معظم رهبری مکرر و با هوشمندی در دیدار با هنرمندان و اصحاب رسانه و سینما و رسانه‌ها و فیلم و موسیقی و فضای مجازی مورد تأکید قرار گرفته است. (ر.ک: جاویدی، ۱۳۹۰: ۱۱۶ - ۱۱۲)

۴. اختلاط زن و مرد در روابط اجتماعی و معاشرت‌های غیر شرعی

هیچ کس در نظام اسلامی نگفته که در محیط‌های گوناگون جامعه زنان و مردان هیچ تلاقی‌ای با یکدیگر نداشته باشند. اما در عین حال، زن و مرد را موظف کرده است که از اختلاط به صورت بی‌بندوبار به طور جدی پرهیز کنند. اسلام یک حجاب (مرز) بین آنها قرار داده است، آن هم حجایی از حیا، حجاب شرم در میان زن و مرد، فطری انسان است. (بیانات در دیدار با خواهران طلبه و فرهنگی در مصالای شهر قم، ۱۳۷۴/۹/۱۶)

حد زن و مرد در اسلام معین شده. زن و مرد بایستی آمیختگی و معاشرت زن و مرد نامحرم نداشته باشند، به آن صورت توی صورت هم تیز و تند نگاه نکنند، نگاه شهوت‌آلود نکنند. (جلسه پرسش و پاسخ، ۱۳۶۰/۳/۱۱)

شاخص‌های امنیت اخلاقی

یا توجه به دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اخلاقی که طیفی از ارزش‌های فرهنگی، هنجارها، ارزش‌های اخلاقی و صیانت از کرامت انسانی، عفت و پاکدامنی او، مصونیت نوامیس مردم در یک جامعه سالم را دربر می‌گیرد، مهم‌ترین شاخص‌های امنیت اخلاقی عبارتند از:

۱. امنیت فضای کار و زندگی

معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود احساس خوف و تهدید و نا امنی نکنند. (۱۳۷۳/۴/۲۹)

۲. مصونیت تعرض به حیثیت و آبروی مردم

باید امنیت حیثیت و آبروی این ملت در تمامی ابعاد حفظ شود و هنر بزرگ نیروی انتظامی این است که با عوامل دشمن که با بر آشفتن محیط زندگی مردم،

امنیت اخلاقی در سپهر اندیشه مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای □ ۷۹

شکستن حریم خلوت امن خانواده‌ها و نفوذ کردن در حصار مقدس عفت عمومی می‌خواهند نظم عمومی جامعه را بر هم بزنند به شدت برخورد کند. (۱۳۷۲/۴/۲۶)

۳. مصونیت تعرض به نوامیس مردم

نامنی عرضی و ناموسی هم داریم، جلوی آن را هم شما باید بگیرید. (خطاب به ناجا، ۱۳۷۰/۱۱/۲)

۴. پرهیز از ستم به زنان و خشونت خانوادگی

رفتار خشونت‌آمیز مردان را با زنان نشانه وحشی‌گری، کوردلی و دوری از فرهنگ اسلامی توصیف می‌کنند. (۱۳۷۲/۹/۱۷)

۵. سلامت فضا و محیط زیست فرهنگی

فضای فرهنگی جامعه با امنیت عمومی آن رابطه مستقیم دارد. (۱۳۷۹/۱۰/۲۷)

۶. عدم شیوع مصرف مشروبات الکلی

رواج مشروبات الکلی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدید کننده سلامت اجتماعی است. (۱۳۸۴/ ۱۰/۲۷)

۷. عدم شیوع سرقت و شرارت و لاپالی‌گری

سرقت و تحرکات افراد لاپالی و شرور از جمله موارد ناامنی بوده و برخورد قاطع با عاملان آن ضرورت جدی دارد. (۱۳۷۹/۷/۴)

۸. عدم شیوع اعتیاد و قاچاق مواد مخدر

بررسی‌ها نشان می‌دهد اعتیاد به مواد مخدر زمینه‌ساز پیدایش بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و جرائم می‌باشد و در کنار آن قاچاق مواد مخدر نیز از بزرگترین تهدیدات سلامت اجتماعی تلقی می‌شود. (محبوبی منش، ۱۳۸۲) مقام معظم رهبری مبارزه با اعتیاد به مواد مخدر، قاچاق آن را مکرر مورد تأکید قرار داده و مواد مخدر و اعتیاد را بزرگترین عوامل تهدید کننده سلامت اجتماعی قلمداد کرده‌اند. (۱۳۷۴/۱۰/۲۷)

۹. رعایت حدود شرعی در معاشرت زنان و مردان

اگر بخواهیم در جامعه فحشا و فساد جنسی رواج پیدا نکنند بهتر از علاج، پیشگیری است و بهترین پیشگیری‌ها، ایجاد محدودیت‌ها در روابط زن و مرد است، البته به معنای کار نکردن زن نیست. شاغل نبودن زن نیست. به معنای درس نخواندن زن یا فعالیت اجتماعی نکردن یا توی کوچه و بازار نیامدن نیست. نخیر، زن در تمام صحنه‌های اجتماعی هم می‌تواند شرکت کند. درس بخواند. درس بدهد. کسب کند. شغل اداری بگیرد. کارگری بکند و تمام فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و مبارزاتی را که مرد در جامعه انجام می‌دهد زن هم انجام بدهد منتها با حجاب ... (بیانات در نماز جمعه، ۱۳۶۵/۸/۹)

۱۰. عدم ترویج شعر و موسیقی مبتذل

در مورد موسیقی دو حرف وجود دارد. یکی اینکه ببینیم اساساً مشخصه‌های موسیقی حلال و حرام چیست؟ و دیگر اینکه ببینیم در مصداق، مرزهایی را مشخص کنیم تا به قول شما جوانان بدانند که این یکی حرام و این یکی حلال است ... ممکن است فرضاً یک موسیقی ساده و بی‌ضرری را اجرا کنند لیکن شعری که در این موسیقی خوانده می‌شود شعر گمراه کننده‌ای باشد، شعر تشویق کننده به بی‌بندوباری، به ولنگاری، به شهوترانی، به غفلت و این‌طور چیزها باشد آن وقت حرام است. (بیانات در دهه فجر، ۱۳۷۷/۱۱/۱۳)

۱۱. سالم‌سازی سینما و فیلم‌های ناسالم

اینها می‌گویند، امروز هنر سینمایی که من هالیوود را به عنوان برجسته‌ترین مثال زدم، والا بقیه مجموعه‌های سینمایی دنیا همین‌طورند، در خدمت اشاعه فحشا، اشاعه پوچی، اشاعه بی‌هویتی انسان، در خدمت خشونت، در خدمت مشغول کردن بدنه ملت به یکدیگر است تا طبقه متعالی و بالا بتواند بی‌دغدغه زندگی کنند. سینما هم که یک هنر پیشرفته و مدرن است همین‌طور است. انواع شعبه‌های هنر همین‌گونه است. (دیدار با دانشجویان برگزیده و تشکل‌های دانشجویی، ۱۳۸۴/۷/۲۴)

۱۲. فضای مجازی و اینترنت و ماهواره سالم و مناسب

امروز اینترنت و ماهواره و وسائل ارتباطی بسیار متنوع وجود دارد و حرف، آسان به

همه جای دنیا می‌رسد و میدان افکار مردم و مؤمنان، عرصه کارزار تفکرات گوناگون است. امروز ما در یک میدان جنگ و کارزار حقیقی فکری قرار داریم. این کارزار فکری به هیچ‌وجه به زیان ما نیست به سود ماست. اگر وارد میدان بشویم و آنچه را که نیاز ماست از مهمات تفکر اسلامی و انبیا‌های معارف الهی و اسلامی بیرون بکشیم و صرف کنیم. قطعاً برد با ماست، لیکن مسئله این است که ما باید این کار را بکنیم. (بیانات در دیدار با علما و روحانیون کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۱)

۱۳. مدهای لباس و پوشش و آرایش

بنده با مد خیلی موافقم. جزو آدم‌هایی هستم که به مد گرایش دارم. اما مدی که از داخل جوشیده باشد. چون مد یعنی ابتکار و نوآوری نه چیزی که از بیرون آمده باشد. مد آرایش مو و لباس و حرف زدن ما همه‌اش از بیرون می‌آید باید برای همین کلمه مد، آقای دکتر حداد فکری بکنند تا بنده هم که این‌قدر از استعمال کلمات دخیل بیزارم مجبور نباشم آن را به کار ببرم. (دیدار با اعضا شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۱/۹/۲۶)

مدیریت و سازوکارهای نهادینه‌سازی امنیت اخلاقی

برای گسترش امنیت اخلاقی و فرهنگ شدن و نهادینه‌سازی آن در رفتارهای روزمره مردم بایستی تمهیدات مهمی را پیش‌بینی، برنامه‌ریزی و سپس متناسب با موضوع به اجرا در آورد، تا از آثار ارزشمند آن مردم و جامعه بهره‌مند شوند. در نگاه هوشمندانه مقام معظم رهبری، تحقق امنیت اخلاقی نیازمند سازوکارهای مبتنی بر حکمت و عقلانیت می‌باشد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱. مدیریت روابط زن و مرد در چارچوب مرزهای شرعی و عدم اختلاط آنان

وجود چارچوب‌های حکیمانه در قرآن برای روابط زن و مرد آن‌چنان دقیق، ظریف و هوشمندانه است که خدای تعالی برای حفظ کرامت زن و مرد مرزهای منطقی برای معاشرت آنان معین کرده است که این مرزهای منطقی سپر حمایتی و ایمنی بخش برای مصونیت از انحراف آنان می‌باشد. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید:

حقیقت این است که دختر و پسر و زن و مرد از دیدگاه اسلام، اختلاط و

آمیزششان مطلوب نیست، مستحسن نیست. در محیط کار هیچ اشکالی ندارد با هم کار کنند در صورتی که پوشش سالم و منس سالم داشته باشند ... (جلسه پرسش و پاسخ ۱۳۶۰/۳/۶)

... در عرصه فعالیت‌ها، اسلام حدودی را معین کرده است ... اسلام معتقد است که مرد و زن باید یک مرزبندی میان خودشان در همه جا - در خیابان در اداره. در تجارتخانه داشته باشند. میان زن و مرد مسلمان، حجاب و مرزی معین شده است. (بیانات در دیدار با زنان خوزستان ۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

۲. نهادینه‌سازی فرهنگ عفاف و حجاب در سازمان‌های دولتی

امام به شما خطاب می‌کند، فضای ادارات دولتی را فضای جامعه انقلابی را، فضای عفاف عمومی قرار بدهید. کاری کنید که پوشش شما، با بی‌اعتنایی شما به زیورها، آرایش‌ها، مدها، لباس‌های رنگارنگ، دشمن یک بار دیگر احساس کند که زن مسلمان ایرانی تسخیرناپذیر است. (بیانات در نماز جمعه ۱۳۵۹/۴/۱۳)

۳. فرهنگ‌سازی امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر

بارها و مکرراً گفته‌ام و متأسفانه، این حرف به گوش افراد هم نمی‌رود. من می‌گویم مردم باید این روحیه را پیدا کنند. مردم همان‌طور که نماز را واجب می‌دانند، باید امربه‌معروف را هم واجب بدانند. (در دیدار با اعضا ستاد احیاء امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر ۱۳۷۲/۳/۳۱)

امربه‌معروف هم مثل نماز واجب است در خطبه نهج‌البلاغه می‌فرماید: «و ما اعمال البرکله‌ها و الجهاد فی سبیل الله عند الامر بالمعروف و النهی عن المنکر الا کنفته فی بحر لجمی» یعنی امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر در مقیاس وسیع و عمومی خود حتی از جهاد بالاتر است. (دیدار با فرماندهان و بسجیان سراسر کشور در سالروز شهادت امام سجاد ۱۳۷۱/۴/۲۲)

۴. مدیریت و تسهیل و گسترش ازدواج و تشکیل خانواده

ریشه فساد غالباً بر اثر تجرد جوان‌هاست، اسلام تشویق می‌کند به ازدواج سریع، آسان، بدون شرایط زائد، بدون تقیدهای زیادی، چه دختر و چه پسر در اوان

امنیت اخلاقی در سپهر اندیشه مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای □ ۸۳

میل جنسی از طرف اسلام دعوت شدند به ازدواج کردن، این یک مسئله است، خود این بخش مهمی و قلم عمده‌ای از این فسادها را کم می‌کند که «من تزوج احرز نصف دینه فلیتق الله فی النصف الاخر» نصف مشکلات مربوط به حفظ ایمان را ازدواج و تشکیل خانواده برای جوان و زن و مرد حل می‌کند. (بیانات در نماز جمعه ۱۳۶۵/۵/۱۷)

مقام معظم رهبری نتایج ارزشمند ازدواج را سکون و آرامش روحی - روانی دختر و پسر و زن و مرد و حفظ نصف دین و عدم کجروی و کاهش فساد اخلاقی در جامعه قلمداد می‌کند و همچنین تشکیل خانواده به عنوان مهم‌ترین بنیاد اجتماع را عامل سلامت جامعه می‌داند. (ر.ک: جاویدی، ۱۳۹۰: ۱۶۵ - ۱۵۷)

۵. مدیریت، طراحی و ارائه مدل لباس ملی

لباس و پوشش بخش مهمی از فرهنگ بومی یک ملت و هویت آن و همچنین بخش مهمی از سبک زندگی را شامل می‌شود. مقام معظم رهبری با حسن فراست به این نکته مهم مکرر پرداخته است تا مدیران فرهنگی جامعه نسبت به آن توجه جدی داشته باشند.

لباس ملی را در برنامه خودتان مطرح کنید. آیا لباسی که الان تن شماست لباس ملی ماست؟ هندی‌ها که لباس ملی خودشان را دارند. ضرری کرده‌اند؟ افریقایی‌ها که لباس ملی خودش را دارند ضرری کرده‌اند؟ لباس ملی ما چیست؟ می‌فرمایند کت و شلوار؟ آیا لباس ملی ما این است؟ لباس ملی شما این نیست، اشتباه می‌کنید. کت و شلوار لباسی است که آوردند تن ما کردند. البته من تعصبی روی کت و شلوار ندارم، من خودم گاهی که لازم باشد کت و شلوار هم می‌پوشم. در جبهه هم لباس فرم می‌پوشیدم ممکن است کاپشن هم بپوشم اما یک ملت باید در این مسئله تعصب داشته باشد، یعنی یک روح ملی در اینجا وجود داشته باشد. (دیدار با اعضای گروه اجتماعی صدای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۰/۱۱/۲۹)

۶. چگونگی مدیریت نهادهای فرهنگی، آموزشی و تربیتی

نقش نهادهای فرهنگی، آموزشی و تربیتی در کشور برای گسترش هنجارها، ارزش‌ها و تأمین امنیت اخلاقی و پایدارسازی آن مقوله‌ای مهم است و نهادهایی مانند: خانواده، آموزش و پرورش، مدارس و آموزگاران، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و اساتید، شورای عالی انقلاب فرهنگی،

وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه‌های علمیه و روحانیان، وزارت ورزش و جوانان و صدا و سیما نقش مهمی دارند. مقام معظم رهبری مکرر در این رابطه سخن گفته و به مدیران ذیربط تذکری داده‌اند. (ر.ک: جاویدی، ۱۳۹۰)

۷. چگونگی مدیریت نیروی انتظامی

نیروی انتظامی از جمله سازمان‌های مهم در پاسداری از هنجارها، ارزش‌ها و مرزهای اخلاقی در کشور است و کارآمدی آن می‌تواند نقش مهمی در جامعه‌پذیری مردم و قانونگرا شدن آنان داشته و همچنین به نهادینه‌سازی ارزش‌ها کمک نماید. مقام معظم رهبری مکرر به ضرورت سالم بودن و توانمندسازی پلیس در ابعاد نیروی انسانی و فرهنگ رفتار سازمانی، پاکدامنی و صحت عمل مأموران در ابعاد گوناگون امنیت از جمله امنیت عمومی، امنیت اجتماعی، امنیت فرهنگی و امنیت اخلاقی اشارات ارزشمندی داشته‌اند، تا جایی که بزرگترین وظیفه نیروی انتظامی را حفظ ارزش‌ها قلمداد کرده و نیروی انتظامی را مظهر اقتدار ملی نامیده‌اند.

مجموعه نیروی انتظامی، مدافع ارزش‌های اسلامی و انقلابی است و همین ارزش‌ها نیز در درون این نیرو باید به عنوان معیار و میزان حاکم باشد. بزرگترین وظیفه نیروی انتظامی حفظ ارزش‌ها است و این نیرو باید با اقتدار، عزت و رحمت خود فضایی ایجاد کند که آحاد جامعه تقوا، پرهیزکاری، معنویت، دوری از فساد و دشمنی با هرگونه کجروی و انحراف را در آن مشاهده کنند. (دیدار با وزیر کشور و فرماندهان نیروی انتظامی، ۱۳۷۴/۴/۲۱)

۸. موضع تهاجمی در برابر فرهنگ طاغوتی و ضد ارزش‌های توحیدی

استکبار جهانی با ترویج سازمان‌یافته فرهنگ شرک‌آلود ضد توحیدی، ضد کرامت انسانی و ضد ارزش‌های اخلاقی در قالب جهانی‌سازی فرهنگ حالت تهاجمی یافته و با تبلیغ خانمان‌سوز سکس، تصاویر و فیلم‌های مستهجن در صدد فتح مرزهای اخلاق، شرم و حیاء، پاکی و عفاف از جوامع بوده و به دنبال تربیت انسان لذت‌طلب به مثابه حیوانی جنسی است. پس برای مقابله با این اهداف شیطنی بایستی با اعتماد به نفس، شهامت و مدیریت هوشمندانه به مبارزه جدی با آن پرداخت. مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند:

امروز پیام انقلاب ما در زمینه ارزش‌های اسلامی و از جمله مسائل مربوط به پوشش زن، پوشش مرد، برخورد زن و مرد، پیام این انقلاب در خالص‌ترین و مطمئن‌ترین مراکز دنیا دارد جذب می‌شود و مورد عمل قرار می‌گیرد. (بیانات در دانشگاه تربیت مدرس به مناسبت حادثه هفتم تیر ۱۳۶۴/۴/۳)

نتیجه

با امعان نظر در بیانات رهبر فرزانه انقلاب اسلامی پیرامون امنیت فرهنگی، اجتماعی و امنیت اخلاقی و بایسته‌های پیشگیری، مقابله با فساد اخلاقی می‌توان، امنیت اخلاقی را در قالب منظومه‌ای تعریف و ابعاد و شاخص‌های آن و مصادیق ناامنی اخلاقی و همچنین سازوکارهای مدیریت آن را تحلیل نمود و به شرح زیر جمع‌بندی کرد:

اول: امنیت اخلاقی، امنیت فرهنگی، امنیت اجتماعی و مقابله با مفاسد اخلاقی و حفظ ارزش‌ها مهم‌ترین کلید واژه‌های کاربردی در رابطه با مفهوم، امنیت اخلاقی در نظریه مقام معظم رهبری است.

دوم: امنیت اخلاقی منظومه‌ای مشتمل بر: امنیت فرهنگ، هنجارها، ارزش‌ها، فضائل اخلاقی، شرم و حیاء، عفاف و پاکدامنی، قاعده‌مندی روابط زن و مرد مبتنی بر حدود شرعی، پوشش و لباس مناسب، کرامت انسانی زن و عدم نگاه جنسی به زنان، سلامت فضای جامعه از محرک‌های شهوانی، سلامت فضاها، هنری، ورزشی، سینما و فیلم و تئاتر و فضای مجازی و مصونیت خانواده از تهدیدات ناامنی اخلاقی.

سوم: زیر ساخت امنیت اخلاقی توحید، ایمان، عمل صالح، تقوا و پارسایی، تزکیه نفس مردان و زنان در جامعه می‌باشد که این مهم در پرتو نهادینه‌سازی ارزش‌های توحیدی و سیره پیامبر عظیم‌الشان و ائمه معصومین علیهم‌السلام و مقابله برنامه‌ریزی شده با فرهنگ شرک‌آلود لیبرالیستی بریده از منبع وحی الهی غرب و سبک زندگی غربی امکان پذیر است.

چهارم: امنیت اخلاقی و پایدارسازی آن، نقش بسزایی در سلامت فردی و اجتماعی جامعه داشته و ضامن تحقق امنیت پایدار به مفهوم علمی آن است.

پنجم: امنیت اخلاقی نیازمند شناخت شاخص‌ها و سازوکارهای مدیریتی علمی با مشارکت مردم، سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی و دولتی است و توانایی و مدیریت کارآمد خانواده‌ها،

نهادهای آموزشی و تربیتی و پرورشی کشور و همچنین نظام اداری و نیروی انتظامی می‌توانند نقش بسزایی در تأمین امنیت اخلاقی داشته باشند.

ششم: فرهنگ‌سازی و تبلیغ سازماندهی شده سبک زندگی اسلامی در ابعاد مادی و معنوی آن و نهادینه‌سازی ارزش‌هایی مانند امر به معروف و نهی از منکر تأثیر مهمی در فرآیند تحقق امنیت اخلاقی در جامعه دارد.

هفتم: مبارزه سازمان یافته با فرهنگ مهاجم شرک‌آلود غربی توسط مردم، دولت، اندیشمندان و نخبگان علمی و سیاسی و گسترش این مبارزه در کشورهای اسلامی و مردم حق‌طلب و جویای ارزش‌ها در کشورهای غربی و بیان بی‌پروای معایب و ویرانگری‌های ارزش‌های ضد انسانی و ضد کرامت انسانی.

هشتم: استفاده بهینه از ابزارها و فناوریهای جدید مانند فضای مجازی به مثابه یک فرصت ارزشمند برای مقابله با ناامنی‌های اخلاقی و ترویج اخلاق و ارزش‌های توحیدی.

منابع و مأخذ

۱. افتخاری، اصغر، ۱۳۹۰، امنیت، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۲. ترابی، یوسف و آیت گودرزی، ۱۳۸۳، «ارزش‌ها و امنیت اجتماعی»، فصلنامه دانش انتظامی، تهران، دانشگاه علوم انتظامی.
۳. _____، ۱۳۸۷، بررسی رابطه معنا شناختی امنیت انسانی و امنیت انتظامی، همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا، مجموعه مقالات، دانشگاه بیرجند.
۴. جاویدی، مجتبی، ۱۳۹۰، امنیت اخلاقی (بررسی مفهوم، ابعاد و راهکارهای تحقق امنیت اخلاقی در جامعه از دیدگاه رهبری)، تهران، انتشارات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۵. جهان بزرگی، احمد، ۱۳۸۸، امنیت در نظام سیاسی اسلام (اصول و مؤلفه‌ها)، تهران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۶. خادمی، عین‌الله، ۱۳۸۷، «اندیشه‌های فارابی»، فصلنامه پژوهش‌های فلسفی - کلامی، شماره ۲، زمستان.

۷. خامنه‌ای، سید علی (آیت‌الله)، *مجموعه بیانات و سخنان*، سایت رهبری.
۸. راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسن بن ابی محمد بن مفضل، ۱۴۰۴، *مفردات*، تهران، دفتر نشر کتاب.
۹. سایت برهان، مصاحبه شماره و خبر ۵۸۱۹.
۱۰. سیف‌زاده، حسین، ۱۳۸۳، *معمای امنیت و چالش‌های جدید غرب*، تهران، انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
۱۱. طباطبایی، محمد حسین، ۱۴۱۷ ق، *تفسیر المیزان*، ج ۱۵، تهران، فراهانی.
۱۲. عبدالکریمی، بیژن، ۱۳۷۰، *فلسفه سیاسی شریعتی*، تهران، ناشر، مؤلف.
۱۳. غفاری، غلامرضا، ۱۳۹۰، *سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی*، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان و سازمان تحقیقات و مطالعات پژوهشکده انتظام ناجا.
۱۴. قرشی، علی‌اکبر، ۱۳۶۰، *قاموس قرآن*، ج اول، تهران، آخوندی.
۱۵. محبوبی‌منش، حسین، ۱۳۸۲، *گزارش ملی اعتیاد به مواد مخدر جوانان*، تهران، سازمان ملی جوانان.
۱۶. مطهری، مرتضی، ۱۳۸۹، *مجموعه آثار*، ج ۲۲، تهران، صدرا.
۱۷. معین، حسن، ۱۳۶۰، *فرهنگ معین*، تهران، امیرکبیر.
۱۸. موذن جامی، محمد هادی، ۱۳۷۸، «مقدمه‌ای بر امنیت و مؤلفه‌های آن»، *فصلنامه دانش انتظامی*، پیش شماره ۱، دانشگاه علوم انتظامی، بهار.

